

Nie každý vie čítať plynule a spôsob, akým sú informácie podávané, môže ignorovať potreby mnohých ľudí, predovšetkým tých, ktorí majú ťažkosti v čítaní, písaní, či porozumení textu. Namiesto toho, aby ich informácia obohatila, je im odopretý prístup k nej.

Dôvodov, prečo majú ľudia problémy s porozumením textu, je viac. Medzi inými napríklad:

- mentálne postihnutie,
- iné postihnutie vplývajúce na schopnosť čítať a porozumieť,
- obmedzené formálne vzdelanie,
- sociálne problémy,
- materinský jazyk je odlišný od jazyka v komunite (imigranti).

Jedným zo spôsobov, ako reagovať na potreby spomenutej cieľovej skupiny, je tvorba ľahko-čitateľných a ľahko-zrozumiteľných textov (z angl. tzv. easy-to-read). V rukách držíte leták, ktorý vám poradí, ako na to.

Tvoríme ľahko-čitateľný text

„Schopnosť čítať dáva ľuďom obrovské množstvo sebavedomia, umožňuje im rozšíriť svoj pohľad na svet a mať kontrolu nad svojím životom. Prostredníctvom čítania sú ľudia schopní zdieľať svoje myšlienky, nápady, skúsenosti, a rastú po svojej ľudskej stránke.“

(IFLA - Medzinárodná federácia knižničných asociácií a inštitúcií, 1997)

Viac detailov o ľahko-čitateľnom štýle môžete nájsť v európskej smernici pre tvorbu ľahko-čitateľných informácií Make it simple!, ktorú si môžete zdarma stiahnuť na adrese: www.inclusion-europe.org/uploads/doc/99.pdf. Táto publikácia je v anglickom jazyku.

Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR
Švabinského 7, 851 01 Bratislava,
tel./fax: 02/638 149 87, 68
email: zpmpvsr@zpmpvsr.sk
web: www.zpmpvsr.sk

Tento materiál vyšiel vďaka podpore Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny v SR.

ČO JE TO LAHKO-ČITATEĽNÝ TEXT?

Ľahko-čitateľný text nie je možné napísať tak, aby sa prispôbil schopnostiam všetkých ľudí s problémami s porozumením textu. I tak je však všeobecne charakterizovaný používaním:

- jednoduchého, priamočiareho jazyka,
- jednej hlavnej myšlienky vo vete,
- jasnej a logickej štruktúry,
- vyhýbaním sa technickému jazyku, skratkám a iniciálam.

Spôsob, akým je dokument štruktúrovaný je veľmi dôležitý.

Obsah by mal mať jasný a logický sled.

Všetky nepotrebné myšlienky, slová, vety alebo frázy by mali byť odstránené.

Je relatívne jednoduché písať o veciach, ktoré sú jednoduché a konkrétne, **oveľa ťažšie je písať zrozumiteľne o abstraktných konceptoch.** Pokiaľ to je možné, treba sa abstrakcii vyhnúť. V opačnom prípade treba abstraktný koncept ilustrovať prostredníctvom konkrétnych príkladov.

Písať v ľahkom priamočiarom jazyku neznamena písať detinsky. Väčšina informácií je adresovaných dospelým čitateľom a musí byť prezentovaná vo veku primeranej forme.

Prezentácia informácií je taktiež veľmi dôležitá. **Fotografie, obrázky alebo symboly by mali podporovať text vždy, keď je to možné s cieľom uľahčiť porozumenie.** Tieto ilustrácie tiež musia byť ľahko zrozumiteľné a musia jasne zodpovedať textu. Dôležitý je aj spôsob, akým je text s ilustráciami na stránke uložený.

Ľudia s mentálnym postihnutím majú zníženú intelektovú kapacitu, čo obyčajne vplýva na schopnosť porozumieť svetu, v ktorom žijú. Slovná zásoba, s ktorou narábajú, je často obmedzená

na funkčné slová a frázy, ktoré sa týkajú každodenných situácií. Mnohí z nich poznajú slová, ktoré sú dôležité v každodennom kontexte, ale často majú ťažkosti so slovami, ktoré sú neobyčajné, veľmi dlhé alebo zložité. **Jedným z odporúčaní je konzultovať prípravu ľahko-čitateľných materiálov priamo s ľuďmi s mentálnym postihnutím.** Vďaka tomu môže byť text skutočne zrozumiteľný.

Je dôležité poznať úroveň čítacích schopností tých jedincov, ktorým budete text adresovať. A to skôr, než začnete pracovať na tvorbe alebo úprave textu.

Ak je vaša cieľová skupina presne vymedzená, mali by ste text „ušiť na mieru“ potrebám tejto skupiny.

AKO ZOSTAVIŤ LAHKO-ČITATEĽNÝ TEXT?

Nasledujúce rady sú len odporúčania, nie dogmatický predpis. Samotná tvorba textu je kreatívny proces a jeho výsledok bude originálny, pretože ste ho vytvorili práve vy.

Odporúčania:

• Píšte jednoducho

Píšte jednoduchým jazykom. Využívajte jednoduché texty s krátkymi vetami. Nepoužívajte nespisovné, odborné, hovorové slová a abstraktné pojmy. Ak musíte používať zložité slová, vytvorte „slovník“ alebo „zoznam užitočných slov“ a tam ich vysvetlite na konkrétnych príkladoch. Neoperujte so synonymami. Opakujte v texte kľúčové slová. Snažte sa vyjadriť hlavné myšlienky. Vyhnite sa zbytočným detailom a komentárom. Predstavte jednu myšlienku v jednej vete. Využívajte len základné znamienka. Veta so spojku „a“ sa dá rozdeliť aj na dve kratšie vety.

• Rozprávajte sa pomocou textu s čitateľom

Rozprávajte sa pomocou textu s čitateľom. Oslovujte priamo svojich čitateľov. Používajte „ty“ a „my“ namiesto „niekto“, text sa stane viac zrozumiteľným. Oslovujete dospelých, nie deti!

• Buďte opatrní so slovnými zvratmi

Používajte aktívne, nie pasívne slovesá. Píšte pozitívnym jazykom. Nepoužívajte podmieňovací spôsob. Buďte opatrní s rečníckymi obratmi a metaforami, ak sa bežne nepoužívajú. Zabudnite na novotvary.

• Pozor na čísla

Napíšte 3 namiesto „tri“. Vyvarujte sa percentám a veľkým číslam. 7% sa dá vyjadriť ako „niekoľko“ alebo „málo“, 1552 sa dá vyjadriť ako „mnoho“ či „veľa“. Dátumy vypisujte celé, napr. „streda 20. júna 2006“. Telefónne čísla rozdeľujte - 0123 456 789. Nepoužívajte rímske číslice.

• Veľký a jasný typ písma

Používajte veľký a jasný typ písma (napríklad Arial 14). Pestré a vyzdobené typy písma sú horšie čitateľné ako jednoduché písmo. Vyhýbajte sa kurzívam a veľkým písmenám. Nepoužívajte viac ako dva typy písma.

• Prevzdušnite svoj text

Neprehusťujte stránku s veľkým množstvom textu a teda aj informácií. Odľahčite svoj text (okolo 150 slov na 1 stranu A4). Používajte krátke vety (okolo 10 slov v jednej vete). Pokúste sa dať vždy jednu vetu do jedného riadku. Vyhýbajte sa deleniu slov na konci riadku. Nerozdeľujte vety medzi dve stránky. Pravé okraje riadkov nezarovnávejte do bloku.

• Uľahčite orientáciu v texte

Sprehľadnite text. Používajte odrážky na zvýraznenie hlavných myšlienok. Využívajte rámčeky, dajte do nich hlavné myšlienky. Obrázky, rámčeky a pod. sú najlepšie vo farebnej úprave. Rozdeľte text na krátke časti. Buďte opatrní pri zvýrazňovaní textu. Používajte nadpisy a ďalšie „navigačné prostriedky“.

• Nebojte sa obrázkov a fotografií

Súčasťou ľahko-čitateľného textu by mal byť aj jednoduchý ilustračný materiál. Používajte kresby, fotografie, obrázky, symboly. Uľahčujú pochopenie textu. Vďaka nim môžu materiály pochopiť aj „nečítelia“. Musia byť ostré a zodpovedať obsahu textu.

• Pozadie textu je dôležité

Tlačte váš text na svetlé pozadie. Nepoužívajte obrázok ako pozadie textu. Papier by mal byť kvalitný, s matným povrchom. Nikdy nepoužívajte svetlý text na tmavom pozadí.

Pred publikovaním informácie v ľahko-čitateľnej forme, otestujte ju na nejakej menšej vzorke predpokladaných čitateľov.

Presvedčte sa, že vaša cieľová skupina naozaj chápe obsah textu. Diskusia môže odhaliť, či sú jednotlivé slová alebo slovné spojenia zrozumiteľné. Adresáti určite radi navrhnu potrebné zmeny, aby spravili informácie prístupnejšími. Následne do textu zapracujte čo najviac pripomienok, otázok, nápadov.

Želáme vám veľa úspechov pri tvorbe ľahko-čitateľných textov!

